

Promemorian Covid-19-lag

Sammanfattning

SKR delar bedömningen att det finns behov av ytterligare möjligheter för att motverka trängsel och för att därmed motverka fortsatt smittspridning.

SKR tillstyrker förslaget i promemorian att det bör införas en tillfällig covid-19-lag. SKR anser att föreslagen tidpunkt för ikraftträdandet, den 15 mars 2021, är alltför sen med tanke på att det redan nu finns behov av ytterligare åtgärder. Förbundet anser därför att lagändringarna måste genomföras betydligt snabbare och att ikraftträdande inte bör ske senare än 1 februari 2021.

SKR ställer sig i huvudsak bakom förslagen i promemorian, men har synpunkter på förslagen i vissa avseenden.

Behov av covid-19-lag

Den omfattande smittspridningen med ett stort antal allvarligt sjuka och många avlidna i covid-19 gör att läget nu är mycket allvarligt. Den senaste tidens ökning av smittspridningen och den belastning som det innebär för hälso- och sjukvården i stort och särskilt för intensivvården, gör situationen mycket ansträngd. Idag har vi en situation där runt hälften av landets disponibla intensivvårdsplatser beläggs av covid-19-patienter. I vissa delar av landet är den siffran ännu högre. Även vården i övrigt påverkas negativt av denna utveckling. Också andra verksamheter inom välfärdssektorn är satta under hård press, bl.a. äldreomsorgen. Någon tydlig avmattning av smittspridningen kan inte skönjas. SKR delar därför uppfattningen att det är nödvändigt med en möjlighet att införa olika typer av begränsande eller inskränkande föreskrifter för verksamheter och platser där trängsel kan uppstå eller där särskild risk för smittspridning annars finns under kommande år.

Det har redan vidtagits ett antal åtgärder i form av nya eller ändrade lagar, förordningar, föreskrifter samt allmänna råd och riktlinjer. Av utvecklingen under hösten 2020 måste dock slutsatsen dras att hittillsvarande åtgärder inte varit tillräckliga. Nuvarande regelverk ger bara möjlighet att reglera vissa verksamheter, medan andra som kan medföra lika stora, eller i vissa fall större, risker från smittspridningssynpunkt faller utanför. SKR instämmer därför i den bedömning som görs i promemorian att det finns behov av att kunna vidta ytterligare åtgärder för att motverka trängsel och därmed också förhindra ökad smittspridning.

SKR har i olika sammanhang framfört att det finns anledning att överväga en samlad pandemilag. En mera allmän pandemilag eller en bredare översyn av smittskyddslagstiftningen kommer att förutsätta ett mera omfattande och långsiktigt

lagstiftningsarbete. SKR anser därför att det finns skäl att införa en särskild covid-19-lag som kan bygga på hittillsvarande erfarenheter av smittspridningen och av de smittskydds begränsande åtgärder som vidtagits. Men tanke på att den föreslagna lagen är avsedd att förebygga spridningen av covid-19, är det naturligt att den görs tidsbegränsad. Förbundet förutsätter att behovet av sådana åtgärder som den föreslagna lagen möjliggör nog följs över tid och att dess giltighetstid anpassas efter gällande läge avseende smittspridning.

SKR tillstyrker därför förslaget att det bör införas en tillfällig covid-19-lag.

Allmänna synpunkter

Även om den föreslagna lagen ger regeringen vittgående befogenheter, är den begränsad till verksamheter eller platser där åtgärder för att begränsa smittspridning kan vara särskilt motiverade. Härtill kommer att lagen är avsedd att gälla under en begränsad tid och att föreskrifter om förbud och nedstängning som avser olika typer av verksamheter och platser ska underställas riksdagens prövning inom en månad. SKR anser därför att den föreslagna lagen fått en godtagbar utformning. SKR ser positivt på den flexibilitet som lagen ger, med möjlighet till riktade åtgärder som innebär att föreskrifter och beslut kan anpassas till hur smittskyddssituationen ser ut för olika verksamheter eller i geografiskt hänseende.

Förhållandet till annan lag

Det framgår både av bestämmelserna i den föreslagna lagen och av promemorian att lagen är avsedd att gälla utöver smittskyddslagen och ordningslagen. Denna formulering ger enligt SKR intryck av att lagen avser att reglera frågor som inte redan är reglerade i smittskyddslagen och ordningslagen. Samtidigt får konstateras att några av bestämmelserna eller bemyndigandena i den föreslagna lagen har motsvarigheter i ordningslagen och smittskyddslagen eller i föreskrifter och allmänna råd som beslutats med stöd av dessa lagar. Det tyder på att avsikten inte bara är att reglera företeelser som fallit utanför ramarna för nuvarande lagstiftning, utan också att ta ett mera samlat grepp över behovet av reglering med anledning av spridningen av covid-19. I promemorian framförs att regleringen blir mer överskådlig och lättillgänglig om regleringen tas in i en ny särskild lag.

SKR har inget att erinra mot denna inriktning. Men enligt SKR måste också beaktas vikten av tydlighet ifråga om de krav som lagar och andra författningar ställer. Enligt SKR kan det bidra till ökad tydlighet med en gemensam lagstiftning som anger ramarna för de begränsningar som kan komma att införas. Samtidigt är vi i ett läge där det redan utfärdats särskilda föreskrifter om försiktighetsmått, begränsningar eller förbud med stöd av ett antal andra lagar, bl.a. smittskyddslagen, ordningslagen, lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och alkohollagen. Tillsynen enligt de olika lagarna åvilar huvudsakligen andra myndigheter än länsstyrelsen, som föreslås få tillsynsansvaret enligt covid-19-lagen.

SKR anser att det är viktigt att detta uppmärksammas i det fortsatta lagstiftningsarbetet och vid utfärdandet av föreskrifter med stöd av covid-19-lagen så att dubbelregleringar i möjligaste mån undviks, både för att åstadkomma tydlighet i förhållande till allmänhet och verksamhetsutövare och för att skapa tydliga förutsättningar för tillsynen.

Personligt ansvar – 4 §

I 4 § i den föreslagna covid-19-lagen föreslås en bestämmelse om ansvaret för var och en att genom uppmärksamhet och rimliga försiktighetsåtgärder medverka till att förhindra spridning av sjukdomen covid-19. I promemorian sägs att bestämmelsen har 2 kap. 1 § smittskyddslagen som förebild och att vägledning om vilka åtgärder som enskilda bör vidta finns i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m.

SKR kan inte se att den föreslagna bestämmelsen har någon självständig innebörd, i synnerhet inte vid beaktande av de mera detaljerade föreskrifter och allmänna råd som Folkhälsomyndigheten meddelat med stöd av smittskyddslagen. Härtill kommer att en viktig del i det personliga ansvaret framgår av 2 kap. 2 § smittskyddslagen, som riktar sig till den som vet eller har anledning att misstänka att han eller hon bär på en smittsam eller allmänfarlig sjukdom. SKR vill därför väcka frågan om det inte lagtekniskt vore bättre att ersätta den föreslagna bestämmelsen i 4 § med en hänvisning till 2 kap. 1-2 §§ smittskyddslagen och till de föreskrifter som meddelats med stöd av smittskyddslagen.

Föreskrifter om begränsningar

De allmänna förutsättningarna för föreskrifter eller beslut som föreslås i 7 § i den föreslagna covid-19-lagen (att föreskrifter och beslut om begränsningar bara får meddelas om det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19, att föreskrifter och beslut inte får vara mer långtgående än vad som är försvarligt med hänsyn till faran för människors liv och hälsa, och att sådana bör utformas med beaktande av risken för smittspridning i olika typer av verksamheter och förutsättningarna för att i verksamheterna vidta åtgärder för att förhindra smittspridning) ter sig väl avvägda enligt SKR:s uppfattning.

När det gäller förslaget att regeringen, om det är nödvändigt för att förhindra spridning av covid-19, som en yttersta åtgärd ska få meddela föreskrifter om förbud och nedstängning som avser olika typer av verksamheter och platser, vill SKR dock betona vikten av att dessa bemyndiganden används restriktivt och bara i situationer där andra åtgärder inte bedöms tillräckliga för att motverka smittspridning.

Promemorian ger begränsad vägledning för när föreskrifter av det här slaget bör kunna komma ifråga. Förbundet konstaterar att kriteriet för förbud är detsamma som för övriga föreskrifter, dvs. det ska vara nödvändigt för att förhindra spridning av covid-19. Enligt SKR kan det ifrågasättas om inte ytterligare kriterier bör vara uppfyllda för att stängning av verksamheter ska kunna komma ifråga, t.ex. att smittspridningen är

särskilt allvarlig. Under alla förhållanden är det angeläget att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet närmare utvecklas när föreskrifter om förbud och nedstängning är tänkta att kunna komma ifråga.

SKR tillstyrker att föreskrifter om förbud och nedstängning som avser olika typer av verksamheter eller platser bara ska kunna meddelas av regeringen och att de ska underställas riksdagens prövning på det sätt som föreslås i promemorian.

När det gäller barnperspektivet saknar SKR motsvande bestämmelse som i smittskyddslagen, att det ifråga om åtgärder som rör barn särskilt ska beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Förbundet anser att detta bör framgå uttryckligen i lagtexten även i den föreslagna covid-19-lagen. Det finns annars finns risk att barnperspektivet kommer i skymundan. Genom en sådan bestämmelser undviks även att oklarheter uppstår i förhållande till barnkonventionen.

När det gäller framtagande av föreskrifter eller beslut om begränsningar vill SKR betona vikten av en bred beredningsprocess, som ger berörda myndigheter och organisationer rimliga möjligheter till samråd. Det gäller både vid framtagandet av nationella föreskrifter och vid framtagande av regionala eller lokala bestämmelser. Kommuner och regioner berörs som verksamhetsansvariga bl.a. av de föreslagna bestämmelserna om platser för fritids- eller kulturverksamhet samt om kollektivtrafiken och inrikesflyget. Kommuner och regioner berörs även utifrån andra aspekter. SKR vill som medlemsorganisation för landets samtliga kommuner och regioner understryka att det är avgörande att insatserna för att minska smittspridningen i samhället görs i nära samverkan mellan de olika aktörerna nationellt, regionalt och lokalt. Dialogen och samverkan mellan de regionala smittskyddsorganisationerna och Folkhälsomyndigheten är central här. Vid framtagandet av Folkhälsomyndighetens lokala allmänna råd har samverkan mellan Folkhälsomyndigheten, kommuner, länsstyrelser och regioner utvecklats. Det är viktigt att denna samverkan fortsätter för att myndigheterna ska få så bra bedömningar av smittläget och behovet av åtgärder som möjligt. Det regionala smittskyddet måste också ges acceptabel tid att förbereda kommunikation i sin region.

Allmänna sammankomster och offentliga tillställningar

SKR delar uppfattningen att det kan uppstå behov av föreskrifter som rör allmänna sammankomster och offentliga tillställningar som inte medges enligt nuvarande bemyndigande i ordningslagen. Förbundet har därför inget att erinra mot den föreslagna bestämmelsen i covid-19-lagen. Flexibiliteten bör allmänt öka genom möjligheten att utfärda begränsande föreskrifter istället för förbud. SKR vill dock betona vikten av att onödig dubbelreglering undviks, så att det inte uppstår oklarheter om vilka begränsningar och villkor som gäller, särskilt med tanke på att överträdelser av ordningslagens bestämmelser är straffbelagda. Förbundet uppfattar att detta är regeringens avsikt med den föreslagna regleringen (s. 19 i promemorian: ”Därmed blir det möjligt att upphäva förbudsförordningen och i stället införa begränsningar som

avser allmänna sammankomster och offentliga tillställningar i syfte att förhindra spridning av covid-19 med stöd av den nya lagen”).

Platser för fritids- eller kulturverksamhet

Enligt SKR kan det kan vara befogat med begränsande föreskrifter för fritids- och kulturverksamheter som inte faller under bestämmelserna om allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. SKR anser dock att förtydliganden behövs i vissa avseenden.

Promemorian tar upp problematiken med formuleringen ”liknande platser”. SKR delar uppfattningen att en uttömmande uppräkningslista har nackdelar. SKR bedömer t.ex. att nöjesparker torde anses som platser för fritids- eller kulturverksamhet. Men enligt SKR är det samtidigt mycket vittgående att bestämmelsen avses omfatta alla platser för fritids- eller kulturverksamhet. Det finns i och för sig en begränsning såtillvida att föreskrifter ska rikta sig mot den som bedriver verksamheten och att de föreskrifter som kan komma ifråga bl.a. rör begränsning av antal besökare och begränsning av öppettider. Intrycket är därför att bestämmelsen tar sikte på verksamheter som riktar sig till allmänheten och platser som med någon regelbundenhet används för kultur- eller fritidsarrangemang. Det är dock inte närmare utvecklat i promemorian vad som krävs för att någon ska anses bedriva en verksamhet. Krävs viss omfattning eller regelbundenhet eller är avsikten att varje kultur- eller fritidsaktivitet oavsett sammanhang ska omfattas? Enligt förbundet är det önskvärt att detta utvecklas i de fortsatta lagstiftningsarbetet och att eventuella föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet inte blir alltför långtgående, särskilt i förhållande till intresset att kunna upprätthålla verksamhet som är viktig från folkhälsosynpunkt.

Enligt SKR behöver det också tydliggöras vad som kan anses ligga i begreppet besökare. När det gäller bemyndigandet att utfärda föreskrifter om allmänna sammankomster och offentliga tillställningar används i 8 § begreppet ”deltagare”, med förebild från ordningslagen. I promemorian klargörs att funktionärer, ordningsvakter eller annan personal som tjänstgör på uppdrag av arrangören inte betraktas som deltagare, att idrottsutövare betraktas som deltagare när det gäller motionslopp, men inte när det gäller exempelvis fotbollsmatcher, och att vilka som ska räknas in därför kan variera. Polismyndigheten har ytterligare vägledande material i denna fråga. Något motsvarande klargörande görs inte i promemorian när det gäller begreppet ”besökare”. Även om det vid utfärdandet av eventuella föreskrifter går att sträva efter tydlighet i de här avseendena, är det lagtexten som ger ramarna för vilka föreskrifter som kan komma ifråga. SKR efterlyser därför att regeringskansliet i det fortsatta lagstiftningsarbetet klargör vad som avses med besökare.

. När det gäller de uppräknade platserna/verksamheterna ser förbundet vissa svårigheter med campingplatser. Arrangerade fritids- och kulturverksamheter på campingplatser, bör lika väl som andra sådana verksamheter kunna omfattas, om det finns tillräckliga skäl för det. Men i sammanhanget måste beaktas att det finns

personer som har sitt boende på campingplatser. En jämförelse kan också göras med hotell, pensionat och vandrarhem. Det kan därför ifrågasättas om campingplatser bör finnas med i uppräknningen. Under alla förhållanden efterlyser SKR mera utvecklade tankegångar kring vad regleringen av campingplatser syftar till. Det är också av största vikt att frågan beaktas vid eventuellt framtagande av föreskrifter.

Handelsplatser

SKR ställer sig något frågande till definitionen av handelsplatser, som inte riktigt stämmer överens med vanligt språkbruk. Det gäller framförallt, som SKR uppfattar förslaget, att enstaka butiker och serviceinrättningar föreslås omfattas. Vad gäller serviceinrättningar ställer förbundet sig också frågande till att cykelverkstäder nämns som exempel på serviceinrättning (s. 29 och 64), särskilt som upprätthållandet av cykelverkstäder kan bidra till att cykel väljs som alternativ till kollektivtrafik.

Kollektivtrafik och inrikes flygtrafik

SKR motsätter sig inte att även kollektivtrafik och inrikesflyg ska kunna omfattas av begränsande föreskrifter. SKR anser dock sådana måste användas med särskild restriktivitet och att frågan om eventuella inskränkningar måste beredas i samråd med ansvariga myndigheter och aktörer.

När det gäller inrikes flygtrafik är det enligt SKR grundläggande att eventuell begränsning inte negativt påverkar möjligheten till det samhällsviktiga flyget såsom när reguljära flyglinjer används för transporter av samhällskritisk personal, t.ex. vid behov av omflyttning mellan regioner, eller om det sker transporter av material och prover eller liknande med det reguljära flyget.

Med nuvarande kollektivtrafiklag, som bygger på EU:s kollektivtrafikförordning, finns inte möjlighet att välja vilka som ska få resa. Detta gör att det individuella ansvaret är det som väger tyngst. Om man väljer att stänga ner kollektivtrafik helt, måste man därför fundera på hur man från samhällets sida tillgodoser det transportbehov som kvarstår, t.ex. arbetsresor till och från arbeten som inte kan utföras hemifrån. SKR har 2020-03-25 i en hemställan ställd till infrastrukturministern tagit fram två förslag till lösningar i syfte att säkerställa en god trafikförsörjning med samhällsbetalda resor till samhällsviktiga verksamheter och samtidigt minimera smittspridning.

SKR noterar att endast kollektivtrafik enligt kollektivtrafiklagen omfattas av förslaget. En sådan avgränsning innebär att taxiresor inte omfattas. Inte heller skolskjuts, färdtjänst och sjukresor. Det är otydligt om kollektivtrafik som inte är regional kollektivtrafik omfattas, t.ex. långväga buss- och tågtrafik. Detta bör klargöras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

SKR ställer sig frågande till att bemyndigandet i 11 § första stycket 1 i den föreslagna covid-19-lagen avser begränsning av *antalet personer* på färdmedlet och inte antalet

resenärer, vilket vore rimligt vid en jämförelse med motsvarande reglering i 8 och 9 §§. Förbundet efterlyser ett klarläggande i detta avseende.

SKR anser att föreskrifter som innebär begränsningar av antalet resenärer på fordon eller i kollektivtrafikmiljöer ska fattas i nära samråd med den regionala kollektivtrafikmyndigheten. Begränsningar av antal resenärer kan innebära praktiska utmaningar. Sådana föreskrifter riskerar att leda till hot och våld mot anställda inom kollektivtrafiken. Det är inte heller otänkbart att trafiken skulle kunna stoppas av skyddsombud av arbetsmiljöskäl. Dessutom kan begränsningar av antalet resenärer påverka avtalsrelationen mellan berörd regional kollektivtrafikmyndighet och upphandlade trafikföretag. Det är önskvärt att den regionala kollektivtrafikmyndigheten får presentera sådana förutsättningar innan föreskrifter införs. Denna typ av begränsande åtgärder kan annars få andra effekter än vad som avsetts med regleringen.

När det gäller kollektivtrafik finns anledning att beakta att Folkhälsomyndigheten i sina föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. behandlat såväl allas ansvar i fråga om nyttjandet av kollektivtrafiken som kollektivtrafikmyndighetens eget ansvar. Enskildas val att inte använda kollektivtrafik i onödan ökar förutsättningarna för kollektivtrafikmyndigheten att upprätthålla en från smittskyddssynpunkt säker trafik. Om föreskrifter införs med stöd av den föreslagna lagen, anser SKR att det är av största vikt att denna balans mellan enskilda ansvar och kollektivtrafikens ansvar bibehålls och att nuvarande reglering beaktas. Här bör t.ex. noteras att kollektivtrafiken enligt Folkhälsomyndighetens allmänna råd bör se till att trafiken kan köras i den omfattning som behövs för att minska risken för trängsel, vilket kan komma i konflikt med begränsande föreskrifter. I sammanhanget bör också beaktas att ett sätt att motverka trängsel är att omfördela resurser i trafiken, t.ex. genom att fokusera på linjer till samhällsviktiga arbetsplatser och förstärka trafiken där.

Enligt SKR bör distinktionen mellan kollektivtrafik där platsbokning är möjlig och kollektivtrafik där platsbokning inte är möjlig upprätthållas. Om platsbokning är möjlig finns som regel förutsättning för att genom bokningssystemet motverka trängsel och förhindra smittspridning. Enligt SKR är det önskvärt att resonemangen kring dessa frågor utvecklas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Serveringsställen

SKR har efterfrågat mer generella stängningsmöjligheter när det gäller serveringsställen enligt lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. Enligt förbundets uppfattning har nuvarande reglering inte möjliggjort sådana ingripanden med hänvisning till det allmänna smittläget. Förbundet tillstyrker därför förslaget att denna lag ska kompletteras med bestämmelser som – under förutsättning att det bedöms nödvändigt och proportionerligt – gör det möjligt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter

om att serveringsställens öppettider ska begränsas eller, som yttersta åtgärd, för regeringen att meddela föreskrifter om att serveringsställen ska hållas stängda.

Att regleringen införs i lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen innebär att kommunerna får ansvaret för tillsynen över efterlevnaden av de föreskrifter som kan komma att meddelas. I valet mellan att dela tillsynen över objekten med länsstyrelsen eller att utöka miljö- och hälsoskyddsnämndernas tillsyn, anser SKR att det senare är att föredra. Att generella beslut om stängning eller begränsat öppethållande kan komma att fattas med kort varsel ligger i sakens natur, men innebär behov av och förväntningar på kommunal tillsyn. Detta kan bli svårt, eller närmast omöjligt, att hantera resursmässigt. Detta väcker därför frågan om finansiering av det utökade uppdraget. Lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen förlängdes så sent som den 9 december 2020, men det har ännu inte kommit något besked om ersättning för tiden fram till 31 maj 2021. Utan ersättning som kompenserar kommunerna för åtagandet, är risken stor att ett antal kommuner inte kommer att ha resurser att med kort varsel prioritera eller bemanna om för tillsyn av generella beslut om stängning eller tidsbegränsning.

Användning och upplåtelse av platser för privata sammankomster

SKR tillstyrker förslaget att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att smittskyddsåtgärder ska vidtas av den som, inom ramen för en verksamhet som bedrivs yrkesmässigt, använder eller upplåter en lokal eller ett område för en fest eller någon annan liknande privat sammankomst.

Platser dit allmänheten har tillträde

SKR ställer sig positivt till att möjlighet införs att meddela föreskrifter om platser dit allmänheten har tillträde. SKR noterar att möjligheten att spärra av de aktuella platserna som även har betydelse för friluftslivet behöver avvägas mot allemansrätten, som också har grundlagsskydd, 2 kap. 15 § regeringsformen, och t.ex. reglerna om stängselgenombrott i 26 kap. 11 § miljöbalken.

SKR ställer sig också positivt till att regeringen ska kunna bemyndiga kommuner att meddela föreskrifter om förbud mot att vistas i en park, på en badplats eller på någon annan liknande särskilt angiven plats, om det på platsen finns en påtaglig risk för trängsel enligt de förutsättningar som anges. Enligt förbundet bör det övervägas om inte förbud mot att vistas på viss plats alltid bör vara tidsbegränsat.

SKR delar uppfattningen att förbud mot att vistas på en viss särskilt angiven plats inte är en lika ingripande åtgärd som ett förbud mot att samlas i ett sällskap av en viss storlek och att det med hänsyn till kopplingen till de lokala förutsättningarna därför är naturligt att förbud även ska få meddelas av en kommun. Förbundet förutsätter att regeringen kommer att nyttja bemyndigandet så att alla kommuner ges denna möjlighet.

SKR vill framhålla att om bemyndigandet avser en kommun, så möjliggör det för kommunfullmäktige att delegera beslutanderätten till kommunstyrelse eller nämnd under förutsättning att ärendet inte är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt (5 kap. 1-2 §§ kommunallagen). En sådan flexibilitet kan vara önskvärd för den händelse behov av förbud gällande viss plats uppkommer med kort varsel. Enligt förbundet är det angeläget att förutsättningarna för detta belyses i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Länsstyrelsen

SKR delar uppfattningen att länsstyrelsen bör bemyndigas att meddela regionala föreskrifter om begränsningar. Det behövs som komplement till regeringens eller Folkhälsomyndighetens föreskriftsrätt på nationell nivå och bör förbättra förutsättningarna för adekvata begränsningar regionalt eller lokalt. Förbundet vill framhålla vikten av att det säkerställs att länsstyrelsen får ett tillräckligt underlag för sin bedömning och att samråd därför bör förutsättas med smittskyddsläkaren och Folkhälsomyndigheten.

SKR tillstyrker att länsstyrelsen i lagen bör ges befogenhet att besluta om begränsningar i enskilda fall och att länsstyrelsen i sådana fall, vid behov, ska samråda med smittskyddsläkaren. Förbundet förutsätter att länsstyrelsen i sådana ärenden har att iaktta kommunikationsplikten enligt 25 § förvaltningslagen.

SKR delar även uppfattningen att länsstyrelsen framstår som den myndighet som är bäst lämpad att utöva tillsyn enligt den föreslagna covid-19-lagen. Förbundet tillstyrker följaktligen detta förslag.

SKR noterar att det i promemorian inte föreslås möjlighet för länsstyrelsen att i förebyggande smittskyddssyfte besluta om förbud i enskilda fall i lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. SKR anser att en sådan möjlighet skulle vara ett bra komplement till regeringens och Folkhälsomyndighetens möjligheter att utfärda föreskrifter i de fall smittspridningen lokalt är sådan att t.ex. något eller några större serveringsställen inte bör hållas öppna. Idag finns det inte någon övre gräns för antalet gäster på serveringsställen. Kommunen som tillsynsmyndighet kan bara ingripa med förbud i de fall en verksamhet inte följer gällande regler, inte i förebyggande syfte på grund av smittspridningen som sådan.

Befogenheter

SKR delar uppfattningen att det bör intas uttryckliga regler i lagen om att den som bedriver kollektivtrafik ska få vissa befogenheter för att hantera situationer när överträdelser sker av föreskrifter eller beslut som meddelats med stöd av den föreslagna lagen. Som framgår av promemorian (s. 50-51) avviker förslaget i några avseenden från vad som gäller enligt 4 kap. ordningslagen. Syftet med bestämmelserna gör att de bör ges en delvis annorlunda utformning än reglerna i

ordningslagen. Förbundet instämmer i att dessa avvikelser är motiverade och tillstyrker det i promemorian redovisade lagförslaget.

SKR vill dock uppmärksamma att kollektivtrafik också kan bestå av järnvägstrafik och sjötrafik, och att rätten till ingripande i de trafikslagen är annorlunda utformade och tillkommer befattningshavare i säkerhets- eller ordningstjänst vid järnvägssystem (9 kap. 3-4 §§ järnvägslagen) respektive befälhavare (53 § sjömanslagen). Enligt förbundet bör det övervägas att ge dessa befattningshavare rätt att ingripa på motsvarande sätt som föreslås för polisman och ordningsvakt.

Ersättningsfrågor

I promemorian föreslås att eventuella anspråk på ersättningar lämpligen bör hanteras inom ramen för det löpande arbetet med att lindra de ekonomiska skadeverkningarna av covid-19 för företag, löntagare och andra aktörer i Sverige, med hänvisning till att en sådan ordning stämmer överens med vad som gäller enligt ordningslagen, smittskyddslagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. SKR delar inte denna uppfattning. De bemyndiganden som föreslås och de beslutsbefogenheter som avses tillkomma regering och vissa myndigheter, ger mycket breda och kraftfulla instrument, inklusive möjligheten att meddela föreskrifter om förbud och nedstängning avseende vissa verksamheter, på ett sätt som knappast har motsvarighet tidigare. Hänsyn måste också tas till det besvärliga läge som många verksamheter redan befinner sig i och som riskerar att drabbas mycket hårt både mänskligt och ekonomiskt av ytterligare inskränkningar. SKR anser därför att lagpaketet måste kompletteras med konkreta besked om hur ersättningsfrågorna ska lösas, särskilt vid förbud eller stängning av verksamheter.

Konsekvenser för det kommunala självstyret

Med de utgångspunkter för regleringen som tas i promemorian ter det sig naturligt att slutsatsen kan dras, på det sätt som görs i promemorian, att det kan uppstå situationer där det för att förhindra smittspridningen kan anses nödvändigt och proportionerligt med hänsyn till det kommunala självstyret att begränsa kommunala verksamheter, även om det också framförs i promemorian att erfarenheterna från pandemin visar att kommuner och regioner i många fall är beredda att på frivillig väg vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra smittspridning.

SKR vill dock fästa uppmärksamhet på att det i många fall skulle gå både enklare och snabbare om kommunerna själva gavs mandat att besluta om sådana inskränkningar ifråga om sin egen verksamhet. Det finns exempel på kommuner som i vissa fall sett sig nödsakade att gå före eventuell kommande statlig reglering och beslutat om inskränkningar som bedömts nödvändiga, även om det rättsliga stödet ibland inte varit glasklart. Frågan om besöksförbud inom äldreomsorgen är ett sådant exempel. Inskränkningar eller stängningar har också tillfälligt beslutats ifråga om andra kommunala verksamheter eller inrättningar. SKR ser gärna att regeringen överväger

införande av bestämmelser som ger kommunerna utökade mandat, istället för att beslutsmakten i sådana frågor ska läggas på statliga myndigheter.

Ikraftträdande m.m.

SKR delar uppfattningen att det är angeläget att covid-19-lagen kan träda i kraft så snart som möjligt. SKR anser dock att föreslagen tidpunkt för ikraftträdandet, den 15 mars 2021, är alltför sen med tanke på att det redan nu finns behov av ytterligare åtgärder. Förbundet anser att lagändringarna måste genomföras betydligt snabbare och att ikraftträdande inte bör ske senare än 1 februari 2021.

Det måste också beaktas att lagen huvudsakligen innebär bemyndiganden till regeringen. För att ytterligare begränsningsåtgärder mot trängsel ska kunna föreskrivas krävs att regeringen beslutar om en förordning. Härtill kommer att föreskrifter om begränsningsåtgärder, om regeringen utnyttjar sitt bemyndigande, får meddelas av förvaltningsmyndighet och att det enligt promemorian ligger nära till hands att ge ett sådant bemyndigande till Folkhälsomyndigheten. Med tanke på att det kan komma att handla om föreskrifter inom skilda sakområden, som kan kräva olika överväganden och ställa olika krav på underlag och beredning, är det enligt förbundet viktigt att arbetet med att ta fram förordning och myndighetsföreskrifter påbörjas och drivs parallellt med beredningen av lagstiftningsärendet, så att föreskrifter om begränsningar som bedöms nödvändiga kan träda i kraft samtidigt med eller strax efter ikraftträdandet av lagen. Regeringen bör därför ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att påbörja sådant arbete.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knape,

Ordförande